

# REDAKCIJOS KOLEGIJOS TRIBŪNA

(Nr.80)

## BRONISLOVO BURGIO ISTORIJA - KITU KAMPU



Tomas BAKUČIONIS  
Teisininkas, Redkolegijos svečias

Jau buvusio, dabar jau nuteisto Kauno technologijų universiteto (toliau - KTU) gimnazijos direktoriaus Bronislovo Burgio baudžiamoji byla yra išskirtinis atvejis Lietuvos teisėsaugos istorijoje. Simboliška, kad žymus pedagogas verdikto sulaukė beveik rugsėjo 1-osios išvakarėse. Byla dar nebaigta, pirmos instancijos teismo sprendimas rašant šias įžvalgas nėra įsiteisėjęs ir tikėtina, kad artimiausiu metu neįsiteisės, bet ši istorija duoda peno platesnėms diskusijoms apie Lietuvos baudžiamosios teisės politiką ir praktines tendencijas.

Kaip žinome iš žiniasklaidos, B.Burgiui Kauno apylinkės prokuratūros prokuroras *Osvaldas Stalalius* inkriminavo nusikaltimą, numatytą Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau - BK) 145 str. 2 dalyje, kur nustatyta, kad „tas, kas terorizavo žmogų grasinamas susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką arba sistemingai bauginimo žmogų naudodamas psichinę prievartą, baudžiamas laisvės atėmimu iki ketverių metų“. Sutikime, skamba žiauriai, kai pagal šį straipsnį nuteisiamas žymus Lietuvos pedagogas ir KTU gimnazijos įkūrėjas. Minimas BK straipsnis yra įvardytas kaip „grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas“ ir patenka į BK XIX skyrių „Nusikaltimai, pavojingi žmogaus sveikatai ir gyvybei“. Į šį skyrių patenka ir tokie nusikaltimai, kaip neteisėtas abortas (BK 142 str.) ar privertimas darytis neteisėtą abortą (BK 143 str.). Baudžiamasis kodeksas yra sukonstruotas taip, kad įstatymų leidėjas baudžiamuoju įstatymu ginamas vertybes tarsi sudėlioja į tam tikras lentynėles priklausomai nuo ginamų vertybių reikšmingumo visuomenėje ir nuo veikų, kuriomis į šias vertybes kėsinama, pavojingumo.

Taikant minėtą BK 145 straipsnį, teorinių ir praktinių problemų tikrai esama. Pirmą problemą: tokie nusikaltimai, kaip neteisėtas abortas, gali būti fiksuojami ir vertinami objektyviais kriterijais ir aiškiais faktinėmis aplinkybėmis, tačiau BK 145 str. nurodomas žmogaus terorizavimas yra nustatomas ir vertinamaisiais kriterijais, t.y. veikia subjektyvaus žmogiškojo vertinimo faktorius. Kita problema, kad BK 145 str. 2 dalyje (pagal kurią buvo nuteistas B.Burgis) yra numatytos dvi alternatyvios nusi-

kalstamos veikos, t.y. *žmogaus terorizavimas grasinant susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką*, ir kita alternatyvi veika - *sistemingas žmogaus bauginimas naudojant psichinę prievartą* (pastaroji veika ir buvo inkriminuota B.Burgiui). Visiškai akivaizdu, kad abi minėtos veikos labai skiriasi pavojingumo mastu. Trečia, ir, ko gero, svarbiausia problema ta, kad inkriminuojant veikas vadovaujantis vertinamaisiais kriterijais ypač didelę reikšmę turi teisėsaugos pareigūnų (tyrėjų, prokurorų, teisėjų) teisinė kvalifikacija ir išprusimas, o svarbiausia - jų moralinių vertybių sistema, sąžinė ir padarumas.

niam demokratinei valstybės principams, turint omeny, kad Lietuva yra ES bei pasaulio valstybių bendruomenės narė, prisijungusi prie Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos. Savo ruožtu valstybės baudžiamoji politika turėtų remtis ir atitinkamų sričių mokslo darbais bei mokslininkų tyrinėjimais.

Minėta, kad kvalifikuojant tokias nusikalstamas veikas, kurios nepasižymi pakankamai objektyviais kriterijais, tenka vadovautis vertinamaisiais kriterijais, bet vis dėlto būtina ir tiksliai konkrečios baudžiamojo įstatymo normos lingvistinė analizė, kuri, mano įsitikinimu, yra prioritetingai teisingai aiš-

*jai diegiama samprata, jog niekas gimnazijoje neturėtų būti baudžiamas, o nusipelnęs bausmės pats turi palikti gimnaziją*“. Taigi *pacta sunt servanda* - sutarčių reikia laikytis, skelbia romėnų teisės principas. Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią - nustatyta LR Civilinio kodekso 6.189 str. 1 dalyje. Būtent tokios pozicijos ir laikėsi B.Burgis. Jaunoji panelė (tiksliau, jos tėvai, kaip atsakingi asmenys) pažeidė sutartį - užtraukė su bendraklasiu dūmą vietoje vietoje (ganėtina ciniškas poelgis!) matant klasės auklėtojai ir kitiems bendraklasiams. Jos bendraklasis įvykdė sutartį ir iš gimnazijos dėl šio poelgio išėjo. Jaunoji

sės pažeidimus, t.y. gali būti taikoma tik tada, kai kitomis teisinėmis priemonėmis (civilinės, administracinės, drausminės, tarnybinės etikos taikymo) tokių pažeidimų pašalinti neįmanoma. Tokios nuostatos laikomasi ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje. Net jei ir manytume ar darytume prielaidą, kad B.Burgis galimai vartojo ne visai tinkamą leksiką kalbėdamas su gimnaziste, galima būtų teoriškai svarstyti nebent apie pedagoginės etikos pažeidimą, drausminę atsakomybę, bet baudžiamasis persekiojimas prieš B.Burgį **apskritai negalėjo būti pradėtas**.

Manau, ši byla yra rimtas signalas, jog Lietuvos baudžiamosios



Pradėtas baudžiamasis persekiojimas prieš B.Burgį sudavė žiaurų smūgį pirmiausia mūsų valstybės švietimo sistemai

Svarstant aptariamą istoriją platesniu teisėkūros požiūriu, įstatymo leidėjas nusipelnė rimtos ir pagrįstos kritikos už tai, kad, vaizdžiai tariant, į vieną puodą sumetė velnių ir gegutę. Nereikia būti didžiu baudžiamosios teisės teoretiku, kad suvoktum, jog dėti ant vienos lentynos grasinimą susprogdinti ir žmogaus terorizavimą yra mažų mažiausiai nelogiška, juolab kai terorizavimui ir psichinei prievartai nustatyti reikalingi vertinamieji kriterijai. Turėtų būti visiškai aišku, kad grasinimas susprogdinti ir bauginimas bei psichinė prievarta yra nepalyginamos veikos pavojingumo aspektu. Jei oponentai mano, kad čia nėra vertinamųjų kriterijų, tuomet priešime prie to, jog darbdavio reikalavimą laikytis vidaus tvarkos taisyklių darbovietėje taip pat laikysime sistemingu bauginimu naudojant psichinę prievartą. Tokiu atveju turėtų būti teisiškas kone kiekvienas įstaigos vadovas. Svarbu ir tai, kad objektyviai psichinė prievarta *per se* nesukelia grėsmės žmogaus sveikatai ir juolab gyvybei, nebent tokie veiksmai prieš žmogų būtų atliekami ilgą laiką (keletą mėnesių ar ilgiau). Tuo metu minėtas BK XIX skyrius (į kurį patenka ir aptariamasis 145 str.) gina tokias vertybes kaip žmogaus sveikata ir gyvybę. Įstatymų leidėjas kurdamas baudžiamuosius įstatymus, viena vertus, įgyvendina visuomenės lūkesčius gindamas reikšmingomis laikomoms vertybėms, kita vertus, įgyvendina valstybės baudžiamąją politiką, kurios raidos tendencijos turi atliepti bendriesiems ir pamati-

kinant bet kurią įstatymą bei jį taikant, taigi ir kvalifikuojant nusikalstamas veikas bei pradant asmens baudžiamąjį persekiojimą. B.Burgis apkaltintas *sistemingai bauginęs* gimnazistę. Lietuvių kalbos žodyne žodis „sistemingai“ yra paaiškinamas kaip darymas kažko, laikantis sistemos, planingai. Bet koks planingas veikimas yra galimas tik tam tikroje laiko perspektyvoje, t.y. planas sudaromas iš anksto ir jam įgyvendinti yra būtinas pasiruošimas. Nustatant bauginimo sistemingumą, labai svarbus pokalbių kontekstas ir priešistorė, t.y. tie įvykiai ir aplinkybės, kurie inspiravo pokalbį. Tuo metu žiniasklaidoje buvo gausiai „cituojamos“ B.Burgio pasakytos atskiros frazės, išimtos iš pokalbio ir situacijos konteksto, taigi, regis, mūsų demokratinės valstybės žiniasklaida (su p. A.Užkalniu forposte) B.Burgį jau seniai nuteisė *a priori*, dar net nesulaukusi įsiteisėjusio nuosprendžio.

Be teisinių problemų, šioje byloje slypi ir moralinių bei politinių aspektų. Juk B.Burgis siekė kilnių ir prasmingų tikslų - užkardyti žalingų įpročių plitimą ir visų gimnazistų bei jų tėvų lygybės prieš įstatymą. Stodami į KTU gimnaziją vaikai bei jų tėvai pasirašė sutartį ir įsipareigojo laikytis nustatytų moksleivio elgesio taisyklių, kurių 4 punktas nurodo, jog „*gimnazistai negali gerti alkoholinių gėrimų, rūkyti, vartoti narkotikų*“. Taisyklių baigiamosios nuostatos skelbia, kad „*visiems gimnazijos bendruomenės nariams (moksleiviams, jų tėvams, mokytojams, administraci-*

panelė galbūt tėvėlių įkvėpta manė, kad jos noras mokyti gimnazijoje toliau yra svarbesnis už pasirašytą sutartį. Labai įdėmiai išklausaui portale [www.lrytas.lt](http://www.lrytas.lt) paviešintus B.Burgio pokalbių (<http://tv.lrytas.lt/?id=14310686801429832383>) su mergina ir jos tėvais įrašus, iš kurių ryškėja įdomių detalių, pavyzdžiui, kad gimnazistės tėveliai, kalbėdamiesi su B.Burgiu 2014 metų rugsėjo 26 dieną, dar ir sakė netiesą, mat teigė, jog jų dukra yra labai „sunkios būklės“, nors tą dieną jaunoji panelė kuo ramiausiai sėdėjo pamokose. Ši aplinkybė išaiškėjo iš kito paviešinto pokalbio įrašo, kur kalbasi buvęs direktorius ir gimnazistė. Įdomu, ar ši aplinkybė teismo buvo kaip nors įvertinta? Dar keli labai svarbūs šios bylos moraliniai ir teisiniai niuansai: gimnazistės tėvai, kaip paaiškėjo, yra teisėsaugininkai ir dirba Pravieniškių kolonijoje (bent taip skelbė žiniasklaida), be to, B.Burgis dar 2014-ųjų gruodį sumokėjo merginos tėvams 30 tūkst. litų kompensaciją, siekdamas susitaikymo su kita šalimi be teismo proceso, bet nors prokurorui šis faktas buvo žinomas ir Baudžiamasis kodeksas bei Baudžiamojo proceso kodeksas numato galimybę tokiu atveju nutraukti baudžiamąjį procesą, byla pasiekė teismą ir B.Burgis buvo nuteistas. Prokuratūros atstovė šią aplinkybę aiškino tuo, esą nebuvo surašytas susitaikymo protokolas...

Baudžiamosios teisės teoretikai pripažįsta, kad asmens baudžiamasis persekiojimas yra *ultima ratio*, t.y. kraštutinė priemonė, taikant teisinę atsakomybę ar pašalinant tei-

justicijos praktika gerokai skiriasi nuo teorijos. Studijuojant teisinę literatūrą ir teismų praktiką (kuri atsispindi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinėse nutartyse), man vis dažniau susidaro įspūdis, kad mūsų teisėsaugos sistema grimzta į pavojingą voliuntarizmą, kai sprendžiama ne pagal teisę ir moralę, bet pagal patogumą, pagal nenorą spręsti labiau sudėtingus klausimus, o į žmogaus likimą tiesiog atsainiai numojama ranka kaip į nereikšmingą smulkmeną. Pradėtas baudžiamasis persekiojimas prieš B.Burgį sudavė žiaurų smūgį pirmiausia mūsų valstybės švietimo sistemai. Po šios bylos, nors ji dar nesibaigė, kiekvienas pašlemėkas ir niekšelis žinos, kad gali nesilaikyti sutarčių ir elgesio taisyklių, gali užėiti pas mokyklos vadovą, slapta įrašyti pokalbį, o vėliau žodžius ištraukti iš konteksto galbūt kaip tariamą įrodymą nuteisiant mokyklos vadovą. Ko tokiu atveju verta mūsų Konstitucija, ko vertas Švietimo įstatymas? Ko verti visi baudžiamosios teisės specialistų mokslo darbai ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimai, jei žmogus, kovojantis už pamatines vertybes, pareigos jausmą, sąžiningumą ir padarumą, sutarties laikymąsi, yra tąsomas po teismus ir nuteisiamas?

Ką ir bepridursi, reto šlykštumo istorija, užtraukusi gėdą ne tik mūsų teisėsaugos sistemai, bet ir visai valstybei, nes atrodo, kad teisėsaugai talkinant pamatinės moralinės vertybės mūsų valstybėje gali būti tiesiog naikinamos.